
**Heli Ansio, Susanna Visuri, Henriikka Kannisto,
Vuokko Puro & Pia Houni**

Turvallisuuskulttuuri ja turvallisuudesta tinkiminen esittävien taiteiden työssä

Tiivistelmä

Tarkastelemme artikkelissamme laadullisen aineiston avulla turvallisuuskulttuuria esittävissä taiteissa Suomessa. Kysymme, miksi esittävän taiteen alalla työskentelevät kokevat joutuvansa tinkimään työturvallisuudesta ja -hyvinvoinnista. Tarkastelemme alan turvallisuuskulttuuria turvallisuudesta tinkimistä kuvaavien esimerkkien kielellisten ja kerronnallisten piirteiden kautta. Aineistonomme ovat vastaukset laajempaan tutkimuskyselyyn kuuluneeseen avoimeen kysymykseen, jossa pyydettiin vastaajia kertomaan esimerkki turvallisuudesta tinkimisestä taiteellisten ratkaisujen vuoksi. Avovastausten laadullinen sisällönanalyysi ja semioottinen tekstianalyysi osoittavat, että turvallisuudesta tinkimistä taiteellisten ratkaisujen vuoksi kuvataan yhtäältä ainutkertaisena tai harvinaisena, toisaalta yleisenä, jopa alaan kuuluvana välttämättömyytenä. Alan valtarakenteet näkyvät turvallisuudesta tinkimisessä esimerkiksi ammattilaisten välisinä hierarkioina. Tuloksista käy ilmi, että turvallisuudesta ei tingitä vain taiteellisista syistä, vaan taiteelliset, tuotannolliset ja taloudelliset ratkaisut kietoutuvat toisiinsa.

Avainsanat: esittävä taide, turvallisuuskulttuuri, työturvallisuus

Johdanto

Turvallisuuskulttuurin käsite otettiin käyttöön Tšernobylin ydinvoimalaonnettomuuden tutkinnassa. Sen avulla pyrittiin luomaan ymmärrystä siitä, että teknisten tekijöiden sekä yksittäisten ihmisten tekemien virheiden lisäksi onnettomuuksien taustalla vaikuttavat johtamiseen, organisaatioon, työyhteisöön ja yhteiskuntaan liittyvät tekijät. (IAEA 1991; Reiman ym. 2008.) Turvallisuuskulttuurin käsite on lähtöisin organisaatiokontekstista, mutta käsitettä voidaan käyttää yleisemminkin tarkasteltaessa ryhmää tai joukkoa ihmisiä, joita yhdistää jokin asia (esimerkiksi ammatti, koulutustausta) (Guldenmund 2018; Hofstede 1991; Hopkins 2018).

Tarkastelemme artikkelissamme esittävän taiteen alan turvallisuuskulttuuria turvallisuudesta tinkimisen käytäntöjen valossa. Esittävän taiteen kenttä koostuu eri taiteenlajeista. Maamme valtiollisessa taidehallinnossa esittävien taiteiden taide-toimikunta käsittää teatterin, tanssin, sirkuksen sekä performanssi- ja esitystaiteen, kun taas musiikki kuuluu omaan taidetoimikuntaansa. Sen sijaan Tilastokeskuksen (2008) toimialaluokituksessa esittävien taiteiden toimiala kattaa niin teatterin, nukketeatterin, tanssin ja sirkuksen kuin oopperan, orkesterit, yhtyeet ja kuorot. Artikkelissamme tarkoitamme esittävällä taiteella ammattimaista taiteellista toimintaa, jonka perustehtävänä on esitysten tuottaminen yleisöille. Tutkimuksemme kohteena ovat kaikki esittävän taiteen alalla työskentelevät, niin hallinnollista, teknistä kuin taiteellista työtä tekevät.

Esittävien taiteiden eri aloilla toimintaa organisoidaan eri tavoin. Alalla toimii esittävän taiteen edistämistä koskevan lain perusteella valtionosuutta saavia organisaatioita mutta myös pieniä yhdistyksiä ja yrityksiä sekä itsensä-työllistäjiä – yksinyrittäjiä ja ammatinharjoittajia, freelancereita ja apurahansaajia (itsensä-työllistäjän käsitteestä, ks. Pärnänen & Sutela 2014, 7–15). Myös taiteenlajien sisällä hahmottuu jakolinjoja, jotka voivat olla jyrkkiäkin; esimerkiksi valtionosuudella rahoitettujen teatterien ja rahoituslain ulkopuolisen ”vapaan kentän” erottelu korostuu sekä julkisessa keskustelussa että kentän itsemäärittelyissä (Pekkala & Roihankorpi 2018, 119). Osa alalla työtä tekevistä liikkuu taidemuodosta, organisaatiosta, työnkuvasta ja työllistymisen tavasta toiseen, ja niin kutsutut epätyypilliset työsuhteet (esimerkiksi osa-aikatyö sekä määräaikaiset työ- ja toimeksiantosuhteet) ovat tavallisia.

Valtaosa esittävän taiteen aloja koskevasta työturvallisuuden ja -hyvinvoinnin tutkimuksesta käsittelee rajattuja ammattiryhmiä ja spesifejä ongelmia, kuten tai-

teellisen työn fyysisiä ja psyykkisiä kuormitustekijöitä, työperäisiä altisteita, sairauksia ja tapaturmia sekä näihin myötävaikuttavia tekijöitä (esim. Hinkamp ym. 2017; Houni & Ansio 2013; Koskinen ym. 2016; Laitinen ym. 2015; Ledoux ym. 2009; Mattila & Räisänen 2013). Hinkampin ja kumppaneiden (2017) mukaan esittävässä taiteessa terveyteen liittyvä tutkimus on kohdistunut etenkin balettiin ja klassiseen musiikkiin näiden alojen tavoitettavuuden vuoksi. Useimmiten näillä aloilla toimitaan isoissa organisaatioissa, joissa työsuhteet ovat pysyvämpiä. Turvallisuuskulttuuria tai siihen liittyviä toimintakäytäntöjä on tutkimuksissa vain sivuttu.

Selvitämme tutkimuksessamme laadullisen aineiston avulla, miksi esittävän taiteen alalla työskentelevät kokevat joutuvansa tinkimään työturvallisuudesta ja -hyvinvoinnista. Analyysin kohteenamme on erityisesti se, miten taiteelliset ratkaisut kytkeytyvät turvallisen työskentelyn kysymyksiin ja millaisia arvo- tai tavoiteristiriitoja turvallisuudessa on havaittavissa. Turvallisuudesta tinkimistä koskevien kuvausten kautta tarkastelemme alan turvallisuuskulttuuria. Lähtökohtanamme on ajatus, että esittävän taiteen aloilla esiintyvien erityisten työhyvinvoinnin ja työturvallisuuden haasteiden taustalla on tunnistettavissa alalla vallitseva kulttuuri, johon liittyy jaettu arvoja, ajattelutapoja ja toimintakäytäntöjä (vrt. Ledoux ym. 2009).

Jäsennämme esittävien taiteiden työturvallisuutta ja turvallisuuskulttuuria turvallisuustutkimuksen käsittein. Esittelemme ensin turvallisuuskulttuurin käsitettä ja siihen liittyvää teoreettista keskustelua. Sen jälkeen kuvaamme tutkimuksemme aineiston ja sen analyysimenetelmät. Tulososiossa tarkastelemme työtilanteita, joihin liittyy turvallisesta toiminnasta tinkimistä taiteellisten ratkaisujen vuoksi. Tarkastelemme, miten turvallisuudesta tinkimistä kuvataan kielessä ja kerronnassa. Lopuksi pohdimme esittävien taiteiden erityispiirteitä ja rakenteita turvallisuuskulttuuriin vaikuttavina tekijöinä.

Turvallisuuskulttuuri

Turvallisuuskulttuurin käsitettä käytetään yleensä organisaatioiden ja organisaatiokulttuurin yhteydessä (Edwards ym. 2013; Guldenmund 2000; Schein 1997). Turvallisuuskulttuuri on monimutkainen ilmiö, joka heijastaa perusarvoja, normeja, oletuksia ja odotuksia mutta sisältää myös organisaation jäsenten vuorovaikutuksen

ja sen kautta muodostetun yhteisen näkemyksen turvallisuudesta (Mearns & Flin 1999). Turvallisuuskulttuuriin sisältyy myös organisaation kyky ja tahto ymmärtää, mikä on turvallista toimintaa (Reiman ym. 2008).

Organisaatioiden lisäksi turvallisuuskulttuuria voidaan tarkastella ja kehittää toimialatasolla, kuten opetus- ja merenkulun toimialojen viimeaikaisissa tutkimuksissa (Teperi ym. 2018; Teperi ym. 2019). Hopkinsin (2018) mukaan turvallisuuskulttuuri ei ole yksilöiden vaan ryhmien ominaisuus, eikä yhteisön turvallisuuskulttuuri ole useinkaan yhtenäinen vaan sisältää erilaisia alakulttuureja. Gherardi ja kumppanit (1998) toteavat, että organisaatiossa turvallisuuskulttuureja on yhtä monta kuin organisaation sisäisiä yhteisöjä. Alakulttuureita voi muodostua esimerkiksi koulutustaustan, ammatin tai työtehtävän mukaisissa ryhmissä (Guldenmund 2018; Hofstede 1991). Antonsen (2009) korostaa, että turvallisuuskulttuurin tarkasteluun tulee kiinteästi liittää vallan, valta-asetelmien, etujen ja ristiriitojen näkökulmat sen sijaan, että sitä tarkasteltaisiin ainoastaan yhtenä yhteisenä ja harmonisena kokonaisuutena. Antonsenin esittelemä viitekehys mahdollistaa turvallisuuskulttuurin tarkastelun missä tahansa yhteisössä, ryhmässä ja verkostossa, jossa joku tai jotkut henkilöistä käyttävät valtaa suhteessa muihin.

Turvallisuuskulttuuriin kuuluvat vallitsevat arvot ja uskomukset (esim. Díaz-Cabrera ym. 2007; Ratilainen 2018; Zwetsloot ym. 2013). Arvoilla tarkoitetaan ydinkäsityksiä siitä, mikä toimintatapa tai lopputulos on toivottava (Rokeach 2000), sekä yksilöiden uskomuksia siitä, miten heidän odotetaan toimivan tietyissä tilanteissa ja millainen toiminta on sosiaalisesti hyväksyttävää. Turvallisuus organisaation (tai yhteisön) arvona tarkoittaa puolestaan Ratilaisen (2018) mukaan pitkäaikaista sitoutumista siihen, että turvallisuus on integroitu positiivisena arvona kaikkiin toimintoihin ja strategioihin. Kun turvallisuus on aidosti yhteisön arvo, jaettu motivaatio vahvistaa ja varmistaa turvallisuutta, eivätkä siihen vaikuta helposti ulkoiset paineet, muut tavoitteet tai tilanteet.

Työssä turvallisuuskulttuuri ohjaa sitä, miten turvallisuutta priorisoidaan suhteessa muihin työhön liittyviin arvoihin tai tavoitteisiin. Siten turvallisuuden arvostus ja priorisointi eivät ole pelkästään yksilölähtöisiä asioita vaan vahvasti sosiaalisen ympäristön ohjaamia. Yksilötasolla turvallisuuden priorisointiin vaikuttavat erityisesti johdon ja esihenkilöiden turvallisuusviestintä, sitoutuminen, turvallisuuteen kannustaminen, käytännön turvallisuusongelmat (kuten ohjeiden tai ylemmän tahon esittämien ratkaisujen soveltumattomuus) ja työyhteisössä vallitsevat ajat-

telumallit. (Ratilainen 2018.) Turvallisuuskulttuurin haasteet näkyvät käytännössä siten, että turvallisuuden prioriteetti ei ole yksiselitteinen, vaan sen suhteen ollaan valmiita tekemään kompromisseja kilpailevien arvojen tai tavoitteiden vuoksi. Aikaisempia tutkimuksia turvallisuudesta tinkimisestä on julkaistu varsin niukasti. Turvallisten toimintatapojen laiminlyönnin tematiikkaa on tarkasteltu muun muassa prospektiteorian näkökulmasta (Kluge ym. 2010), jolloin on tunnistettu, että turvallisuudesta tinkimiseen vaikuttaa esimerkiksi se, millainen on yhteisössä vallitseva narratiivi turvallisuudesta puhuttaessa – nähdäänkö turvallisuus hyötyjä tuottavana vai ongelmia aiheuttavana tekijänä.

Tarkastelemme artikkelissamme turvallisuuskulttuuria koko esittävän taiteen toimialan tasolla ja tunnistamme erilaisten alakulttuurien olemassaolon. Huomioimme myös valtaan liittyvät näkökulmat turvallisuuskulttuurin piirteinä. Koska turvallisuuskulttuuri on ensisijaisesti yhteisiä piirteitä omaavien ryhmien tai yhteisöjen ominaisuus, on perusteltua tarkastella turvallisuuskulttuuria esittävien taiteiden koko kentässä. Tällöin voidaan tunnistaa sekä esittävien taiteiden alaa poikkeileikkaavia että taidemuotokohtaisia turvallisuuskulttuurin piirteitä. Hennekamin ja Bennettin (2017) mukaan luovilla aloilla – esittävä taide mukaan lukien – korostuukin toimialakohtaiseen kulttuuriin sosiaalistuminen yksittäisten organisaatiokulttuurien sijaan, koska näillä aloilla työskennellään usein monissa peräkkäisissä ja rinnakkaisissa yhteisöissä ja verkostoissa. Esittävän taiteen alan moninaisten työntekeksen muotojen vuoksi tulee huomioida johtamisen ohella valta-asemien ja vallankäytön merkitys alan turvallisuuskulttuurille.

Tutkimuksen aineisto ja analyysimenetelmät

Aineisto

Tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella avoimen linkin kautta vuonna 2018. Kyselyn vastauslinkkiä välittivät jäsenistölleen esittävän taiteen alan työntekijä- ja työnantajajärjestöt sekä yksittäiset alan organisaatiot. Lisäksi vastauslinkki oli saatavilla tutkimushankkeen verkkosivuilla. Kyselyyn vastasi 802 henkilöä. Kyselyn vastaajat ovat esittävän taiteen aloilla työskentelevää taiteellista, teknistä ja hallinnollista henkilökuntaa. Vastaajat työskentelevät palkansaajina eri

kokoisissa organisaatioissa, itsensätyöllistäjinä tai eri työmarkkina-asemien ja työnantajien sekä työttömyysjaksojen yhdistelmissä (”kombityö”, Sutela & Pärnänen 2018) (taulukko 1).

Taulukko 1. Vastaajien jakaumat (%-osuudet) esittävän taiteen alan ja työllisyystilanteen mukaan koko aineistossa sekä avoimeen kysymykseen vastanneiden keskuudessa. (Asteriskilla merkitty ne ryhmät, joiden osuus eroaa tilastollisesti merkitsevästi koko aineiston ja avovastaajien välillä.)

Alat, joilla työskennellyt viimeisen kahden vuoden aikana ^a	Kaikki vastaajat N=800 %	Avovastaajat N=287 %
Teatteri	51	49
Populaarimusiikki	25	25
Tanssi	25	22
Klassinen musiikki	24	26
Ooppera	20	21
TV- ja elokuva-ala	21	24
Muut esittävän taiteen alat, opetusala ja tapahtumateollisuus**	11	18
Taidealaaan kuulumaton ala	11	12
Sirkus	8	8
Työllisyystilanne	N=799 %	N=287 %
Palkansaaja*	56	49
Itsensätyöllistäjä ^b	25	29
Palkansaaja ja itsensätyöllistäjä	12	14
Työtön, opiskelija	4	5
Palkansaaja ja työtön tai opiskelija	3	3

^a Vastaajilla oli mahdollisuus valita yksi tai useampi vastausvaihtoehto.

^b Itsensätyöllistäjä: vastaaja on valinnut yhden tai useamman vastausvaihtoehdoista yrittäjä, ammatinharjoittaja/toiminimi, freelancer työsuhhteessa, freelancer toimeksiantosuhteessa, apurahansaaja.

* $0,01 < p \leq 0,05$

** $0,001 < p \leq 0,01$

Tutkimuksen perusjoukon täsmällistä kokoa on mahdotonta arvioida. Kyselyn toteutusvuonna työllinen työvoima esittävässä taiteissa (esittävät taiteet, esittäviä taiteita palveleva toiminta ja taiteellinen luominen) oli vajaa 10 000 henkilöä, ja lisäksi alalla työttöminä oli noin 4 000 henkilöä (Suomen virallinen tilasto). Nämä luvut eivät sisällä televisio- ja elokuvatuotannon, tapahtumateollisuuden ja esittävän

taiteen opetuksen parissa työskenteleviä henkilöitä, joita kuitenkin on vastaajien joukossa.

Tässä artikkelissa analysoimme yhteen avoimeen kysymykseen annetuista vastauksista muodostuvaa aineistoa (N=287). Muilta osin kysely ja sen tulokset on esitetty julkaisussa Visuri ym. 2020. Tarkastelemamme kysymys kuului: ”Kerro esimerkki työtilanteesta, jossa on tingitty tietoisesti työturvallisuus- tai työhyvinvointiasioista taiteellisten ratkaisujen vuoksi.” Kysymyksellä tavoittelimme tietoa alan perustehtävän, taide-esitysten tuottamisen, harjoittamisen ja esittämisen, priorisoinnista suhteessa turvallisuuteen. Kysymyksessä ei tarjottu tarkempaa määritelmää taiteelliselle ratkaisulle. Vastaukset kuvaavatkin alalla vallitsevia käsitteitä siitä, mitä taiteellinen ratkaisu ylipäättään on. Kysymyksen muotoilu tarjosi mahdollisuuden tarinallisiin vastauksiin, ja siihen sisältyi myös oletus, että vastaajilla on kokemuksia tämän tyyppisistä priorisointitilanteista. Annetuista 287 vastauksesta kuusi sisältää vain lyhyen maininnan tyyliin ”tällaista ei tule mieleen”, loput 281 ovat esimerkin sisältäviä vastauksia.

Avokysymyksen vastaajissa on koko kyselyn vastaajajoukkoon verrattuna vähemmän palkansaajia ($p < 0,05$) ja enemmän henkilöitä, jotka ovat ilmoittaneet alansa olevan tarjolla olleiden valmiiden vastausvaihtoehtojen lisäksi tai sijasta jokin muu ($p < 0,01$).¹ (Taulukko 1.) Kyselyn vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein heille käy niin, etteivät he voi toimia niin turvallisesti kuin haluaisivat. Avokysymyksen vastaajissa on koko vastaajajoukkoon nähden vähemmän henkilöitä, joille näin ei käy juuri koskaan (16 %), ja enemmän henkilöitä, joille käy näin melko usein (32 %) tai hyvin usein (8 %) ($p < 0,001$). P-arvot on laskettu prosenttiosuuksien z-testillä. (Taulukko 2.) Vastaajilla oli mahdollisuus valita yksi tai useampia syitä siihen, miksi he eivät voineet toimia niin turvallisesti kuin halusivat. Yleisin valittu syy koko vastaajajoukossa oli ”Taiteelliset ratkaisut ovat ristiriidassa työturvallisuusasioiden kanssa”. Avokysymykseen vastanneet (N=268) valitsivat tämän vaihtoehdon useammin kuin koko vastaajajoukko (N=630) ($p < 0,001$). He myös valitsivat koko vastaajajoukkoa harvemmin vaihtoehdon ”En tiedä, mikä olisi turvallisin tapoja toimia” ($p < 0,05$). (Kuvio 1.)

1 Muu, mikä? -vastaukset on luokiteltu uudelleen ja niistä on muodostettu luokka Muut esittävän taiteen alat, opetusala ja tapahtumateollisuus. Vastaajien ilmoittamia muita esittävän taiteen aloja ovat esimerkiksi esitys- ja performanssitaide, lausunta ja monitaide.

Taulukko 2. Kuinka usein vastaajat eivät voi toimia niin turvallisesti kuin haluaisivat (%-osuudet vastanneista)

Kuinka usein käy niin, ettet voi toimia niin turvallisesti kuin haluaisit?	Kaikki vastaajat N=790 %	Avovastaajat N=286 %
Hyvin usein	5	8
Melko usein***	22	32
Melko harvoin	46	44
Ei juuri koskaan***	27	16

*** $p < 0,001$

Kuvio 1. Tekijät, jotka vaikuttavat siihen, ettei vastaaja voi toimia niin turvallisesti kuin haluaisi (N=630)

Laadullinen sisällönanalyysi ja semioottinen sosiologia

Analysoimme aineiston laadullista sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajarvi 2018) ja semioottisen sosiologian (Sulkunen & Törrönen 1997a) lähestymistapaa hyödyntäen. Sisällönanalyysin avulla tarkastelimme sitä, miksi turvallisuudesta vastaajien mukaan tingitään ja millaisissa työtilanteissa tinkimistä esiintyy. Luokittelimme työn piirteitä ja työtilanteita, joihin turvallisuudesta tinkiminen vastauksissa liittyy. Semioottisen analyysin avulla tarkastelimme sitä, miten turvallisuudesta tinkimisen taust-

talla olevat kulttuuriset piirteet näkyvät kielessä ja kerronnassa. Lähestymistapa nojautuu erityisesti A. J. Greimasin kehittämään käsitteistöön (esim. Greimas 1987). Semioottinen analyysi lähtee ajatuksesta, että merkitysten antamiseen liittyvä asioiden arvottaminen ja siten kulttuuristen käsitysten ja arvostusten uusintaminen. Arvot ilmenevät tekstin omissa rakenteissa. Siten semioottinen analyysi soveltuu erityisesti turvallisuuskulttuurin tutkimiseen. Semioottisessa analyysissä aineistoa voidaan tulkita lausuman ja enonsiaation ulottuvuuksilla. Lausuma viittaa siihen, millaisena todellisuus kuvataan analyysin kohteena olevassa aineistossa. Enonsiaatio taas tarkoittaa analysoitavan tekstin kommunikaattiorakenteita ja ”puhujakuvaa”: kenen näkökulmasta aineisto tarkastelee asioita. (Sulkunen & Törrönen 1997b, 72–73, 81–82.)

Semioottisen tekstianalyysin välineitä soveltaen tarkastelimme, miten vastaukset kuvasivat kielen keinoin toimintaa ja asiointiloja, millaisia toimijoiden välisiä suhteita aineistosta oli havaittavissa sekä millaisia modaalisuuden ulottuvuuksia ne sisälsivät. Modaalisuudella tarkoitetaan asiointilan todenmukaisuutta ja toteutumismahdollisuuksia koskevia arvioita: kielellisiä aineksia, joilla ilmaistaan, onko jokin esimerkiksi epätodennäköistä, mahdollista, pakollista tai mahdotonta. Kiinnitimme huomiota siihen, miten turvallisuudesta tinkimisen tilanteista kerrottiin, miten yleiseksi tinkiminen arvioitiin sekä miten toimijuutta ja valtaa kuvattiin turvallisuudesta tinkimisen yhteydessä. Lisäksi tarkastelimme omana kokonaisuutenaan sellaisia vastauksia, joissa vastaaja otti suoraan kantaa kysymyksenasetteluun tai ”tietoiseen turvallisuudesta tinkimiseen”.

Turvallisuudesta tinkimisen tilanteet

Vastausten sisällönanalyysissä mielsimme taiteellisen ratkaisun tarkoittavan ensisijaisesti esteettisen lopputuloksen tai taiteellisten ideaalien pohjalta tehtyä esityksen yksityiskohtaa, esityksen kokonaisuutta tai ohjelmistoa koskevaa ratkaisua. Käsitteellistimme taiteellisen ratkaisun teatteriesityksen analyysissä käytettyjen jaotteluiden lähtökohdista. Esitysanalyysissä esityksen osa-alueina nähdään esimerkiksi skenografia (esitystila ja lavastus), valaistus, rekvisiitta, puvut, näyttelijän ilmaisu (esimerkiksi liikkeet, eleet, ilmeet, äänenkäyttö), musiikki ja äänitehosteet, esityksen rytmi, tarinan tulkinta, esityksessä käytetty teksti ja yleisösuhteet (Fischer-Lichte

1992; Pavis 2003). Katsoimme, että näiden piirteiden kautta voidaan soveltaen tarkastella myös sellaisia esittäviä taiteita, jotka eivät perustu tekstiin, tarinaan tai näytellyn roolin esittämiseen.

Kun ymmärsimme taiteellisen ratkaisun tällä tavoin, silmiinpistävä seikka oli, että kaikki vastaukset eivät yksiselitteisesti liittyneet taiteellisiin ratkaisuihin. Näin ollen analyysi tuotti turvallisuudesta tinkimiselle myös runsaasti vaihtoehtoisia ja rinnakkaisia syitä. Yleensä nämä liittyvät työn organisointiin ja resurssien niukkuuteen. Tähän luokkaan kuuluvat vastaukset, joissa kerrotaan esimerkiksi työtehtävien määrän ja luonteen, aikataulutuksen tai budjetin olevan (osa)syinä turvallisuudesta tinkimiseen. Tällaisissa vastauksissa ei välttämättä lainkaan kuvata yhteyttä taiteellisiin ratkaisuihin:

Raskaat työmatkat ja levytysviikot tiukkoine aikatauluineen, lepoajasta tinkiminen. Ettei oteta sijaisia sairastuneiden tilalle: kuormitus kasvaa, koska muut joutuvat selviämään vajaamiehityksellä, tekemään lisätyötä tai opettelemaan kiireessä uusia teoksia omien työtehtävien lisäksi. (orkesterimuusikko)

Joissain vastauksissa turvallisuudesta tinkiminen kuvataan monimutkaisena kokonaisuutena, jossa yhdistyvät työn organisoinnin ongelmat ja taiteelliset ratkaisut (kuten seuraavassa esimerkissä lavastevaihdot ja ohjaukselliset ratkaisut):

Eräässä esityksessä oli paljon katosta tehtäviä vaihtoja, seiniä nousi ja laski ja samanaikaisesti liikuttiin lavalla. Harjoituksia jatkettiin viimeiseen asti ja tehtiin huomattavasta väsymyksestä huolimatta. Lavastevaihtoja ei harjoiteltu ensimmäisillä kerroilla ilman näyttelijöitä vaan suoraan liikkuvien lavasteiden keskellä. (näyttelijä)

Vastauksissa kuvataan toistuvasti seuraavia työn ja fyysisen työympäristön vaarominaisuuksia taiteellisten ratkaisujen yhteydessä: 1) turvaton korkealla työskentely, 2) toimintaan soveltumattomat tai turvattomat harjoittelu- ja esiintymistilat, 3) vaaralliset rakennelmat, ripustukset ja kiinnitykset sekä 4) puutteellisessa valaistuksessa tai vaihtelevissa valotilanteissa työskentely. Lisäksi muutamissa kymmenissä vastauksissa korostuu psykososiaalinen työkuormitus, jonka kuvataan liittyvän henkilöristiriitoihin, valmistettavan teoksen sisältöön liittyviin ristiriitoihin tai epäasialliseen työkäyttäytymiseen. Myös niissä vastauksissa, joissa vastaajan kertomus ensisijaisesti koskee työympäristössä olevaa tapaturmavaaraa tai puut-

teellisiä työoloja, voi perimmäisenä huolenaiheena olla näiden tekijöiden aiheuttama henkinen kuormitus.

Eri esittävän taiteen aloilla työskentelevät tuovat esiin myös omaan taidealaansa liittyviä esimerkkejä siitä, miten turvallisuudesta tinkiminen työssä ilmenee. Musiikin alalla lähes puolet avovastausten vastaajista kuvaa turvallisuudesta tinkimiseen liittyvässä esimerkissään ongelmaksi melun. Usein näihin vastauksiin yhdistyy huomio soittajien sijoittelusta ja ahtaista esiintymistiloista:

Liian iso orkesteri liian pienessä orkesterimontussa, jatkuva kuulon vaarantuminen sen myötä... (pianisti)

Teatterialalla korostuvat lavastukseen liittyvät vastaukset, joissa usein kuvataan turvatonta korkealla työskentelyä: kaiteiden puuttumista lavasterakennelmista, lavasteissa kiipeilemistä, hataria rakennelmia tai lattia-aukkojen läheisyydessä työskentelyä. Lavasteissa liikkuminen voi myös olla vaikeaa (esimerkiksi kaltevilla pinnoilla) tai lavastevaihtoja tehdään nopeasti, pimeässä tai ahtaissa tiloissa. Teatterialan vastaajat mainitsevat myös tehostesavuihin ja pukuihin liittyviä ratkaisuja turvallisuudesta tinkimisen yhteydessä.

Tanssialan erityispiirteinä ovat alustat ja lattiamateriaalit:

Esim. tanssialin lattiat ovat kaunista laminaattia, joka näyttää hyvältä, mutta on todella vaarallisen liukas ja kova. (tanssinopettaja, tanssivaatteiden myyjä)

Turvallisuudesta tinkimistä liittyy myös paikkasidonnaisiin tanssiesityksiin, esimerkiksi työskentelyyn tiloissa, joita ei ole suunniteltu tanssialustoiksi. Vastauksissa mainitaan usein myös puvut, jalkineet ja naamiointi:

Kohtaukset pyörivien lavaste-elementtien päällä teatteriesityksessä, samalla kun esiintyjällä on näkemistä rajoittava maski päässä ja liikkumista rajoittavat liukkaat jalkineet jalassa. (tanssitaiteilija)

Elokuva- ja televisiotyössä turvallisuudesta tingitään taiteen vuoksi useimmiten liikenteeseen liittyvissä tilanteissa: esimerkeissä kerrotaan puutteellisesta liikenteenohjauksesta kuvaustilanteissa ja kuvaamisesta liikkuvasta ajoneuvosta. Sirkustyötä kuvaavat vastaukset liittyvät useimmiten turvattomiin rakennelmiin ja ripuksiin sekä alastulopatjojen ja turvaköysien käyttämättömyyteen.

Turvallisuudesta tinkimisen kuvaaminen kielessä ja kerronnassa

Kertomukset, yleisyysarviot ja kehityksen arviointi

Se, että pyysimme ”kertomaan esimerkin tilanteesta”, kutsuu vastaajaa rakentamaan vastauksensa kertomusmuotoiseksi ja liittämään sen tiettyyn työtilanteeseen. Jotkut vastauksista ovat kuitenkin hyvin lyhyitä eivätkä kuvaa yksittäistä tilannetta. Tyypillinen tällainen yleisluontoinen vastaus on ”melu”. Vastaukset voivat myös olla luetteloita, joihin vastaaja on koonnut useita esimerkkejä. Pääasiallisesti vastauksista ei ole erotettavissa, viittaavatko ne yksittäiseen tapahtumaan vai vastaajan yleisenä pitämään käytäntöön – ovatko ne asiointilojen vai toiminnan kuvauksia (Sulkunen 1997, 38–39).

Jotkut vastaukset ovat lyhyitä kertomuksia, joissa vastaaja rekonstruoi työuraansa liittyvän muiston. Kertomusmuotoiset vastaukset käyttävät pääsääntöisesti menynyttä aikamuotoa ja saattavat alkaa ”kerran eräässä tuotannossa” -tyyppisesti. Sijoittamalla kertomus vuosien taakse implikoidaan, että kyseessä oli harvinainen tilanne. Sen sijaan aloituksella *Tällä viikolla tehtiin low budget mainosta jossa...* vastaaja tuottaa mielikuvan, että turvallisuudesta tingitään taiteellisten syiden takia harva se viikko. Kertomusmuotoisissa vastauksissa korostuu hetkellisyys ja erityisyys, valitun tilanteen yksityiskohtainenkin kuvaaminen. Tulkitsemme, että osassa kertomusmuotoisia vastauksia vastaajat ovat pyrkineet tuottamaan tarinan, joka ”toimii” eritoten shokeeraavan efektin takia.

Jotkut vastaukset kuvaavat, yksittäiseen tapahtumaan liittyvän kertomuksen sijaan, alalle tyypillisiä ja toistuvasti kohdattuja käytäntöjä. Näissä vastauksissa käytetään preesensmuotoa. Tällaisissa esimerkeissä vastaaja esittää arvion siitä, miten yleisinä hän pitää kuvaamansa kaltaisia tilanteita, käyttämällä sanoja ”usein”, ”silloin tällöin” tai vastaavia:

Yleisin esimerkki lienee esim. alustulopatjojen poistaminen näyttämöltä esteettisten seikkojen vuoksi. Valotilanteet eivät läheskään aina suosi esiintyjää ja ns. sokeita kohtia on usein. (nykysirkustaiteilija)

Yleisyysarviot viittaavat siihen, että kysymys on haastanut vastaajaa pohtimaan edustavaa esimerkkiä, ei mitä tahansa mieleen tulevaa tilannetta.

Osa vastauksista tarkastelee alan kehitystä pidemmällä aikajänteellä. Pääasiallisesti näiden vastausten viestinä on, että turvallisuudesta tinkiminen taiteen vuoksi oli ennen tavallisempaa, mutta asiat ovat kehittyneet parempaan suuntaan. Tällaisista vastauksista osa on yleisempää pohdintaa turvallisuusasioiden kehityksestä, kuten yksittäisten teknisten turvallisuusratkaisujen paranemisesta. Osa vastauksista on kuvauksia menneistä tapahtumista, joiden turvallisuutta vastaaja jälkikäteen arvioi:

Ensimmäiseksi tulee mieleen, että olen tehnyt trapetsi-temppuja esityksessä ilman turvaköyttä. Sellaisen rakentaminen ei ollut varmaankaan ajanpuutteen vuoksi mahdollista. Tästä on tosin paljon aikaa, en usko, että nykyään enää toimittaisiin näin. (näyttelijä)

Vaikka vastauksissa yleisesti arvioidaan turvallisuuden kehitystä myönteisesti, pari toisenlaistakin huomiota on. Esimerkiksi yksi näyttelijä-laulajan vastaus nostaa esiin ajatuksen turvallisuuden heikkenemisestä sen myötä, että resurssien vähetessä näyttämöhenkilökunnan sijasta lavasteita siirtävät esiintyjät. Vastaus tuo esiin taiteellisten, teknisten ja tuotannollisten ratkaisujen rajapinnan: kohtausten välisten vaihtojen suunnittelu on ohjaukseen ja lavastukseen liittyvä taiteellinen kysymys, mutta siihen kytkeytyy myös resurssien niukkuuden problematiikka.

Toimijuus ja valta

Virkemuotoisista vastauksista suuri osa on passiivissa ja niistä puuttuu toimija. Tämä liittyy ymmärrettävästi siihen, että myös kysymys on esitetty passiivissa: ”Kerro esimerkki työtilanteesta, jossa on tingitty...” Tulkitsemme passiivin käytön johtuvan myös siitä, että vastaajat haluavat sillä kertoa alallaan vallitsevasta turvallisuuskulttuurista. Passiivi tekee vastauksesta ajattoman ja tuottaa käsitystä, että kyse ei ole yksittäisistä tilanteista, ammattiryhmistä tai yksilöistä vaan tavoista, joilla alalla yleisesti toimitaan.

Toisaalta osa vastaajista nimeää henkilön, joka on vastuussa työhyvinvointia tai turvallisuutta mahdollisesti vaarantavista ratkaisuista:

Kapellimestari ”huudattaa” orkesteria, eikä puutu liian kovaan soiton melutasoon. (muusikko)

Auton poltto. Ohjaaja ja kuvaaja jättävät turvaohjeet noudattamatta saadakseen parempaa materiaalia.... (grip, pyroteknikko)

Joissain passiivimuotoisissakin vastauksissa konteksti paljastaa, että passiivin takana piilee tietty ammattilainen, esimerkiksi työtä johtava henkilö.

Passiivi-ilmausten ohella toinen turvallisuuskulttuuriin liittyvä kielellinen piirre on tinkimisen välttämättömyyttä tai pakkoa kuvaavien verbien runsaus. Kysymys on pragmaattisesta modaalisuudesta (Sulkunen & Törrönen 1997b). ”Joutuminen” esiintyy parikymmentä kertaa, ”vaatiminen” lähes yhtä usein. Samoin monta kertaa esiintyy ilmaisu, että jotain ”ei voi” tehdä. Osassa vastauksissa kerrotaan, kuka vaatii, miksi joutuu tai miksi ei voi:

Viime kaudella teatterissamme oli vierailmassa ohjaaja, joka... vaati näyttelijöitä näyttelemään korokkeella, jolla ei saanut taiteellisista syistä olla kaidetta. (ääni-suunnittelija)

Joissain vastauksissa vaatimuksen esittäjä jää piiloon, ja ”joutua” ja ”ei voida” hahmottuvat yleisiksi työn piirteiksi, kuten seuraavassa (lukuun ottamatta ääni-suunnittelijan mielipidettä koskevaa virkettä):

Klassisen musiikin harjoittelu- ja esitystilanteissa ei voida käyttää korvatulppia, koska ne ihan oikeasti muuttavat kuunnellessa sointia liikaa. Sähköisesti vahvistetuissa musiikkiesityksissä ei suostuta hiljentämään äänentoistoa edes pyydettyä, koska äänisuunnittelija on sitä mieltä että vähempi ei muka riitä. Näyttämöllä esiintyjä joutuu aina kymmenissä esityksissä pudottautumaan polvilleen juonen takia, muttei voi käyttää polvisuojia koska ne näkyisivät esiintymisasusta. Näyttämön taka- ja sivutiloissa on liian vähän tilaa, vaikeita portaita ja tavaraa kulkureiteillä, mutta siellä ei voi olla tarpeeksi valoa liikkumisen turvaksi, koska valo näkyisi yleisölle asti. Näyttämöllä ollessa paistavat välttämättömät valot silmiin niin, että poistuesssa näyttämöltä pimeään sivuun ei näe mitään, mutta sille ei voi tehdä mitään. (musiikkioppilaitoksen lehtori)

Vastaaja ilmaisee modaalisia merkityssisältöjä myös vakuuttamalla oletettua lukijaa siitä, että joissain tilanteissa turvallisuudesta tinkiminen taiteen laadukkuuden säilyttämisen vuoksi on välttämätöntä (kuulonsuojaimet *ihan oikeasti* vaikuttavat liikaa soiton laatuun); joissain tilanteissa taas kyseessä on mielipide, jonka vastaaja kiistää sanalla ”muka” (matalampi äänenpainetaso ei *muka* riitä).

Vastaajat kuvaavat toimijuuteen ja valtaan liittyviä kysymyksiä erityisesti kertomuksissa kieltäytymisen ja neuvottelun tilanteista. Tilanteissa, joissa turvallisuudesta tingitään, jää potentiaalisen kärsijän paikalle useimmiten esiintyjä, joskus myös teknikko tai näyttämöhenkilökunnan edustaja. Esiintyjän tehtäväksi nähdään monissa vastauksissa työtilanteen turvallisuuden viimesijainen arviointi. ”Suostuminen” on tavallinen sana kuvattaessa neuvottelua priorisointitilanteissa:

Artisti itse viime kädessä päättää mihin suostuu ja millä välineillä jne. (sirkustaiteilija ja -opettaja)

Fyysisestä turvallisuudesta tinkiminen, resurssien niukkuus ja sosiaalinen ympäristö punoutuvat yhteen vastauksissa, joissa kuvataan paineita suorittaa vaarallinen työtehtävä. Eräs vastaaja kertoo esimerkin vaarallisesta rakennelmasta, jossa on suorittanut akrobaattisen kohtauksen, ja pohtii sen jälkeen:

Vastaavanlaista on paljon. Tahdotaan niin kovasti toteuttaa tietty taiteellinen visio mutta produktiolla ei ole tarpeeksi varoja tehdä sitä ammattimaisesti ja taatun turvallisesti. Niinpä esiintyjä on se joka joutuu ottamaan riskin (tai kieltäytymään siitä, mikä on todella vaikeaa, koska sen aistii ympäriltään että kaikki haluavat että teet sen ja että aiheuttaa pettymyksen ja hankaluuksia jos ei tee). (sirkustaiteilija)

Vastaaja kuvaa, miten koko työryhmä toivoo esiintyjän suostuvan riskialttiiseen suoritukseen, jotta kohtaus saadaan toteutettua ”taiteellisen vision” mukaisesti. Esiintyjää ei sanallisesti painosteta, vaan hän ”aistii” työryhmän tuntemukset. Yksilön ratkaisua voi ohjata sosiaalisen hyväksynnän paine.

Jotkut esiintyjät painottavat tietoisesti *halunneensa* valita turvattomamman toimintatavan taiteellisista syistä – eivät vain *suostuneensa* siihen. Yksi vastaaja kertoo tanssineensa esitystilanteessa märkien, terävien kivien päällä veden ympäröimänä, ja jatkaa:

Olen ymmärtänyt riskit eikä minua ole pakotettu tähän. Olen itse tehnyt ratkaisun. (tanssitaiteen freelancer, tanssinopettaja)

Toisaalta esiintyjien turvallisuudesta voi olla huolissaan joku muu kuin esiintyjä itse, esimerkiksi teknikko, joka toivoisi esiintyjän käyttävän henkilönsuojaimia:

Olen nostanut pianistin saksinosturissa joidenkin metrien korkeuteen ilman turvalvajaita. Esityksen luonteen ja aikataulun johdosta esiintyjä ei suostunut valjaita käyttämään. Koin tilanteen kuitenkin niin turvallisenä että suostuin noston tekemään. Jos olosuhteet olisivat olleet yhtään riskialttiit niin nosto olisi jäänyt tekemättä. (teknikko)

Vastauksissa tuodaan esiin turvallisuuden priorisointiin vaikuttavia hierarkioita ja ryhmän sisäisiä ajattelumalleja. Antonsen (2009) korostaa, että vallan lähteet voivat olla hyvin erilaisia, eivätkä ne välttämättä noudata virallista komentoketjua. Tämä näkyy aineistossamme tilanteina, joissa turvallisuudesta tingitään arvostetun kollegan vaatimuksesta. Yksi vastaaja kertoo, että hänen työpaikallaan jokaisella on lupa keskeyttää työ havaitessaan vaaratilanteen, mutta

...[t]oki monelta tämä voi vaatia paljon rohkeutta noustakseen ”korkea-arvoisempia” vastaan. (valaistusoperaattori)

Vastauksen konteksti antaa ymmärtää, että nämä ”korkea-arvoiset” ovat vierailuvia taiteilijoita. Yksi vastaaja kuvaa, että turvallisuuden suhteen on *talossamme parantunut työkuultuuri*, joka johtuu erityisesti siitä, että teatterin henkilökunta on tietoisempaa turvallisuudesta ja oikeuksistaan:

Monia yrityksiä [tinkii turvallisuudesta taiteellisten ratkaisujen vuoksi] toki on, mutta ihmiset, tekniikka tai näyttelijät, eivät enää suostu aivan mihin vain. ...Eli teatteritalon henkilökunta suojaa talossamme aika hyvin työryhmän ”ulkopuolisen ohjaajan mielenliikkeiltä ja taiteellisten visioiden aiheuttamilta katastrofeilta”. (tarpeistonhoitaja)

Vastaaja paikantaa turvallisuuden uhan vieraileviin ohjaajiin, joiden oikuilta vakituinen henkilökunta kollektiivisesti suojaa toisiaan.

Yksi vastaaja esittää, että mahdollisuus tehdä laadukasta taidetta sulkee oikeuden edellyttää turvallisia työskentelyolosuhteita:

On tabu valittaa työturvallisuusasioista, jos olet samalla päässyt tekemään upeaa taiteellista työtä. Valittaminen tai hankalasta työtilanteesta kieltäytyminen (esim. kiipeäminen korkeille tikkaille korkeanpaikan kammosta huolimatta) nähdään epäammattitaitona. (teatteri-ilmaisun ohjaaja [amk])

Vastaus implikoi, että vallitsevassa turvallisuuskulttuurissa ammattimaisuutta rakentaa uskallus ylittää omia rajoja ja ehkä myös turvallisen toiminnan rajoja. Yhtäältä ammattilaisen taitoihin voidaan olettaa kuuluvan kyvyn arvioida omia voimavarojaan suhteessa työtehtävien vaatimuksiin. Toisaalta kuitenkin työtä johdettavilla henkilöillä tulisi olla riittävät valmiudet turvallisuusasioiden varmistamiseen ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentamiseen (Luria 2010; Tappura 2017).

Kiistäminen

Lopuksi kiinnitämme huomiota vastauksiin, joissa otetaan kantaa itse kysymyksenasetteluun tai esitetään vastaväite. Kutsumme näitä kiistämisvastauksiksi. Kiistämisvastauksia on kahdenlaisia. Ensimmäisessä vastaustyypissä esitetään, että syyt turvallisuudesta tinkimiseen ovat muualla kuin taiteellisissa ratkaisuissa. Jotkut vastaajat huomioivat itse, että ovat tulleet kuvanneeksi vain löyhästi taiteellisiin ratkaisuihin liittyviä syitä turvallisuudesta tinkimiselle, esimerkiksi liian tiiviistä aikataulutuksesta kirjoittava orkesterimuusikko, joka päättää vastauksensa: *...Tämä tosin ehkä ei ole tapahtunut pelkästään taiteellisten ratkaisujen vuoksi.* Pari vastaajaa argumentoi eksplisiittisesti, että syitä turvallisuudesta tinkimiseen kannattaa etsiä ensisijaisesti muista kuin taiteellisista ratkaisuista:

...Taidetta ei voi syyttää välinpitämättömyydestä – se lähtee aina ihmisistä ja asenteista.

Kysymys on johdatteleva. Ongelma ei oman kokemukseni mukaan ole taiteellisissa ratkaisuissa, vaan kiireessä, aikataulussa, ja ahneudessa kun ei haluta maksaa yli-työkorvauksia ja teetetään pitkää päivää ilman lepoaikoja.

Näissä vastauksissa rakentuu ajatus, että kysymyksenasettelu ”syyttää” taidetta ja ”johdattelee” ajattelemaan taiteellisia ratkaisuja ongelmallisina turvallisuuden kannalta, vaikka vastaajien mielestä tosiasialliset syyt turvallisuudesta tinkimiseen ovat yhtäältä ”asenteissa”, toisaalta taloudellistuotannollisissa tekijöissä.

Toinen kiistämisvastausten tyyppi ovat vastaukset, joissa esitetään, että taiteelliset ratkaisut kyllä voivat olla syynä turvallisuudesta tinkimiseen, ja se nimenomaan kuuluu alaan. Turvallisuuskulttuurin näkökulmasta nämä vastaukset ovat erityisen kiinnostavia. Niissä argumentoidaan usein, että erilaiset henkilönsuojaimet eivät

taiteellisen laadun tai tilaisuuden luonteen vuoksi soveltu harjoitus- tai esitystilanteeseen:

Kuulonsuojaimien käyttäminen on jokaisen oma valinta. Itse en pysty sataprosenttiseen suoritukseen kuulonsuojaimet korvissa, eikä kuulonsuojaimien tarjonnasta vielä nykyään löydy suojaimia, jotka korvissa voisivat mielestäni ylittää tarvittavalle taiteelliselle tasolle. (muusikko)

Seuraavassa vastauksessa vaarallisuuden ajatellaan olevan olemuksellinen osa sirkustaidetta:

Vaara kuuluu sirkukseen. Turvaköysien ja -patjojen käyttö on välillä täysin tilanteeseen sopimatonta. (ohjaaja)

Näissä vastauksissa argumentti on, että turvallisuudesta tinkiminen on hyväksyttävä osaksi esittävää taidetta. Tulkitsemme, että molemmissa vastauksissa kyse on yltämisestä kulttuurisesti ja kontekstuaalisesti asetetulle taiteelliselle tasolle ja välillisesti myös vastaamisesta yleisön oletettuihin odotuksiin.

Yhdessä vastauksessa esitetään, että tietoinen tinkiminen työturvallisuudesta ei itse asiassa ole ongelma, vaikka sitä tapahtuu säännöllisesti:

Teatterissa tingitään työturvallisuudesta tiedostetusti päivittäin. Tietoista tinkimistä työturvallisuudesta tehdään kuitenkin vain sen verran, että riski pysyy hallinnassa. Tämän vuoksi ”tietoinen työturvallisuudesta tinkiminen” ei ammattiteatterissa ole välttämättä niin vaarallinen asia kuin miltä se kuulostaa. Suurempi ja yleisempi ongelma on nimenomaan tiedostamaton työturvallisuudesta tinkiminen. Tällaisia tilanteita syntyy esimerkiksi silloin, kun näytelmän harjoitusvaiheessa päätetään yhtäkkiä kokeilla jotain uutta hetken mielijohteesta. Tällöin tingitään aina turvallisuudesta, ja tämä tinkiminen on hallitsematonta sekä vaarallista. (äänimestari)

Vastauksessa esitetään kiinnostavasti, että turvallisuudesta tinkimistä taiteellisten ratkaisujen vuoksi on kahdenlaista: yhtäältä tietoista ja hallittua, toisaalta ei-hallittua ja mielijohteisiin perustuvaa. Tulkitsemme, että puhuessaan hallitusta turvallisuudesta tinkimisestä vastaaja itse asiassa kuvaa riskinarvioinnin kautta toteutettua ammattimaista turvallisuuden hallintaa eikä turvallisuudesta tinkimistä. Ongelmana sen sijaan näyttäytyvät tilanteet, joissa luovan työprosessin aikana syntyy uusia vaaratekijöitä, joita ei tunnusteta tai ne sivuutetaan.

Yhteenveto ja pohdinta

Olemme tässä tutkimuksessa selvittäneet, miksi esittävän taiteen alalla työskentelevät kokevat joutuvansa tinkimään työturvallisuudesta ja -hyvinvoinnista ja miten tinkiminen kytkeytyy taiteellisiin ratkaisuihin. Aineistomme olleessa tutkimuskyselyssä kysimme avoimella kysymyksellä esimerkkejä työtilanteista, joissa on tingitty työturvallisuudesta tai työhyvinvoinnista taiteellisten ratkaisujen vuoksi. Avoimeen kysymykseen vastanneista esittävän taiteen ammattilaisista 40 prosenttia kokee joutuvansa tinkimään turvallisesta toiminnasta melko tai hyvin usein. Yleisin syy, miksi vastaajat eivät voi toimia niin turvallisesti kuin haluaisivat, liittyy taiteellisten ratkaisujen ja työturvallisuuden väliseen ristiriitaan.

Avovastauksissa 281 vastaajaa kuvasi esimerkillä taiteellisten ratkaisujen heijastumista turvallisuuteen. Vastauksissa toistuvat työn organisointiin, työympäristön tapaturmavaaraan ja henkiseen kuormitukseen liittyvät asiat syinä turvallisuudesta tinkimiseen. Vastausten sisällönanalyysi osoittaa, että turvallisesta toiminnasta ja työhyvinvoinnista tinkiminen taiteellisten ratkaisujen vuoksi kytkeytyy potentiaalisesti kaikkiin työvaiheisiin. Vastauksissa kuvataan monella eri päätöksenteon tasolla tehtyjä ratkaisuja, aina ohjelmiston suunnittelusta ja työvuorosuunnittelusta yksittäisiin harjoitus- tai esitystilanteisiin. Tutkimuksen tulokset osoittavatkin, että työturvallisuudesta ja työhyvinvoinnista tinkiminen on kompleksinen kokonaisuus. Taiteellisia, tuotannollisia ja taloudellisia syitä turvallisuuteen liittyviin ratkaisuihin ei voi aina erottaa toisistaan. Turvallisuuden priorisointi tai sivuuttaminen syntyy näiden tekijöiden risteyskohdassa ja sosiaalisen ympäristön ohjaamana.

Aineiston semioottinen analyysi tarjoaa näkökulmia alan turvallisuuskulttuuriin. Semioottisen analyysin lähtökohtana on, että kulttuuriset arvot ilmenevät tekstuaalisissa rakenteissa. Tällaisia rakenteita ovat aineistossamme esimerkiksi modaalisuuden ilmaukset. Työturvallisuudesta ja -hyvinvoinnista tinkimistä taiteen vuoksi kuvataan välttämättömyytenä tai pakkona. Turvallisuuskulttuuriin liittyy myös passiivimuotoisten verbien käyttö. Passiivilla kerrotaan, että turvallisuudesta tinkimisen tilanteet ovat alan tapa. Toisinaan tinkimisen kuvauksiin liittyy eksplisiitistä vallankäyttöä (esimerkiksi taiteellinen vastuuhenkilö edellyttää turvatonta toimintaa, johon ”suostumista” puntaroidaan), toisinaan vastaaja esittää tinkimisen omana valintanaan.

Aineistossa on ristiriitaa sen suhteen, nähdäänkö turvallisuudesta tinkiminen taiteen vuoksi yleisenä vai harvinaisena. Ristiriidan voi yhtäältä tulkita johtuvan eri taidealojen tai yksittäisten työyhteisöjen erilaisista turvallisuuskulttuureista: eri vastaajat työskentelevät turvallisuuteen eri tavoin suhtautuvissa työympäristöissä. Toisaalta turvallisuudesta tinkimisen yleisyyttä korostavat vastaukset voivat liittyä myös diskursiivisiin käytäntöihin, joissa taideala nähdään ”erilaisena” ja ”villinä”. Tämä vertautuu Hounin ja Ansion (2014) havaintoon taiteilijoiden ”elämäntapa-diskurssista” ja ”työntekijädiskurssista”, joista ensimmäisessä korostuu taidetyön erityisyys ja omalakisuus. Jälkimmäisessä painotetaan taiteilijuuden olevan työtä siinä missä muukin työ. Tähän ammattimaisuutta korostavaan diskurssiin liittyy myös turvallisten työolojen vaatiminen.

Olemme soveltaneet tutkimuksessamme turvallisuuskulttuurin tutkimuksen käsitteistöä tarkastelemalla yksittäisten organisaatioiden sijasta koko toimialaa. Aikaisemmassa tutkimuksessa turvallisuuskulttuuria on tavattu käsitellä yksittäisten organisaatioiden tasolla. On kuitenkin esimerkkejä siitä, että turvallisuuskulttuuria voidaan tarkastella myös toimialoja läpäisevänä kysymyksenä. Väitämme, että näin olisikin syytä toimia. Kun työn tekemisen muodot muuttuvat kaikilla toimialoilla (alustatalous, itsensätyöllistäminen, verkostot ja tuotantoketjut), myös turvallisuuskulttuurin käsite vaatii uudenlaista tarkastelua. Artikkelimme täydentääkin turvallisuuskulttuurin aiempaa tutkimusta näiltä osin.

Tutkimuksen heikkoutena pidämme aineistonkeruun tapaa. Kysymys turvallisuudesta tinkimisestä esitettiin osana laajaa tutkimuskyselyä. Kyselyllä onnistuttiin tavoittamaan eri ammattiryhmiä esittävän taiteen parista, ja vastaukset rakentavat laajaa kuvaa alan toimintatavoista ja turvallisuuskulttuurista. Noin kaksi kolmannesta vastaajista ei kuitenkaan vastannut kysymykseen lainkaan. Lisäksi osa vastauksista oli lyhyitä ja niukkoja. Esimerkiksi teemahaastatteluin olisi aiheesta ollut mahdollista saada syvällisempää tietoa. Kokonaan laadullinen aineistonkeruu olisi myös mahdollistanut taiteellisten, tuotannollisten ja taloudellisten ratkaisujen yhteisvaikutusten pohdinnan yhdessä tutkittavien kanssa. Toisaalta vastausten puuttuminen voi kertoa myös siitä, että osalle alalla toimivista turvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehtiminen on jo osa laadukasta taiteen tekemistä.

Taidealalla ja kulttuurihallinnossa on viime vuosina kiinnitetty huomiota alan rakenteissa esiintyviin epäkohtiin mutta myös alalla toimivien erilaisesta työmarkkina- asemasta muodostuviin valtasuhteisiin (esimerkiksi Anttila 2019; Helavuori

& Karvinen 2019; Paanetoja 2018). Esittävien taiteiden turvallisuuskulttuurin kehittämisessä onkin huomioitava, että organisoitumisen rakenteet vaihtelevat, työsuhteet ovat lyhyitä ja itsensätyöllistäjyys tavallista. Niin sanottuihin epätyypillisiin työsuhteisiin on tutkimuksissa esitetty liittyvän esimerkiksi matalampi työturvallisuuden taso (Howard 2017; Quinlan ym. 2001) ja haitta henkilön fyysiselle tai henkiselle terveydelle (Howard 2017; Virtanen ym. 2005). Avovastauksissa esitetään esiintyvien taiteilijoiden olevan erityisen alttiita turvattomille tilanteille, ja juuri he työskentelevät usein muissa kuin toistaiseksi voimassa olevissa työsuhteissa (Teatterin tiedotuskeskus 2020, 11–13). Vaihtuvissa työsuhteissa työskentelevän on yhä uudestaan vakuutettava potentiaaliset työnantajat taidoistaan, eikä lyhyen työsuhteen aikana välttämättä ennätä muodostua turvallisuutta tukevaa luottamussuhdetta esihenkilön ja alaisen välille.

Aineistossamme viitataan usein taloudellisten resurssien niukkuuteen ja heikkoon työn organisointiin turvallisuudesta tinkimisen taustasyinä. Vähäiset resurssit kiistämättä ovat alan todellisuutta, ja ne vaikuttavat turvallisuuskulttuurin kehittämiseen. Erityisesti pienistä ja produktiokohtaisista esittävän taiteen organisaatioista voivat myös puuttua työsuojelun muodolliset rakenteet, jolloin mahdollisuudet työturvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehtimiseen ovat rajallisemmat (vrt. Irastorza ym. 2016). Toisaalta pienissä esittävän taiteen organisaatioissa hierarkiat ovat yleensä matalia ja päätöksenteko joustavaa (Pekkala & Roihankorpi 2018), jolloin voisi olettaa turvallisuuden epäkohtiin puuttumisen olevan helpompaa.

Resurssien puutteeseen vetoamisessa voidaan myös nähdä piirteitä ajattelumallista, jossa vallitseviin toimintatapoihin tyydytään, koska niiden muuttamista pidetään mahdottomana. Vuoden 2020 taiteen ja kulttuurin barometrissa kirjoitetaan samaan tapaan palkattomasta työstä, joka on yksi taidealojen yleinen ongelma. Barometrissa esitetään, että palkaton työ on taidealoilla sekä resurssikysymys että ”tottumiskysymys”. Ongelma tunnistetaan, mutta silti ”toimitaan totuttujen toimintamallien mukaan yrittämättä muuttaa niitä aktiivisesti” (Hirvi-Ijäs ym. 2020, 91). Turvallisuuden epäkohtiin puuttumisen tai puuttumatta jättämisen kulttuurisista syistä kaivattaisiinkin jatkotutkimusta, jossa otetaan vakavasti alan arvot ja ajattelumallit sekä tarkastellaan niitä kriittisesti.

Kiitokset

Kiitämme tutkimuskyselyn vastaajia, tutkimusaineiston tuottamiseen osallistunutta Heli Koskista sekä määrällisen aineiston analyysiin osallistuneita Maria Hirvosta ja Eero Lanttoa.

Tutkimusta ovat rahoittaneet Työsuojelurahasto sekä Suomen Teatterit, Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto, Näyttelijäliitto, Muusikkojen liitto, Suomen Sinfoniaorkesterit, Suomen Kansallisooppera ja -baletti, Sirkuksen tiedotuskeskus, Taideyliopisto, Suomen konservatorioliitto, Esittävien taiteiden oppilaitosten liitto ja Tanssin aluekeskusverkosto.

Kirjoittajat

Heli Ansio

FM, TM, erityisasiantuntija, Työterveyslaitos
sähköposti: heli.ansio@ttl.fi

Susanna Visuri

TtM, vanhempi asiantuntija, Työterveyslaitos
sähköposti: susanna.visuri@ttl.fi
twitter: @Vi_Sus

Henriikka Kannisto

DI, erityisasiantuntija, Työterveyslaitos
sähköposti: henriikka.kannisto@ttl.fi
twitter: @HenriikkaKan

Vuokko Puro

DI, erityisasiantuntija, Työterveyslaitos
sähköposti: vuokko.puro@ttl.fi
twitter: @VuokkoPuro

Pia Houni

TeT, dosentti, Tampereen yliopisto
sähköposti: pia.houni@tuni.fi
twitter: @PiaHouni

Kirjallisuus

- Antonsen, S.** (2009) Safety culture and the issue of power. *Safety Science* 47 (2), 183–191. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2008.02.004>
- Anttila, A.** (2019) Tyttöhän soittaa kuin mies! Kuinka vahvistaa taide- ja kulttuurialan tasa-arvoa ja työhyvinvointia? Cuporen verkkojulkaisuja 55. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2019/tyttohan_soittaa_kuin_mies___final.pdf (luettu 25.1.2023)
- Díaz-Cabrera, D., Hernandez-Fernaud, E. & Isla-Díaz, R.** (2007) An evaluation of a new instrument to measure organizational safety culture values and practices. *Accident Analysis & Prevention* 39 (6), 1202–1211. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2007.03.005>
- Edwards, J. R. D., Davey, J. & Armstrong, K.** (2013) Returning to the roots of culture: A review and re-conceptualisation of safety culture. *Safety Science* 55, 70–80. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2013.01.004>
- Fischer-Lichte, E.** (1992) *The semiotics of theatre*. Bloomington: University of Indiana Press.
- Gherardi, S., Nicolini, D. & Odella, F.** (1998) What do you mean by safety? Conflicting perspectives on accident causation and safety management in a construction firm. *Journal of Contingencies and Crisis Management* 6, 202–213. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.00089>
- Greimas, A. J.** (1987) *On meaning: Selected writings in semiotic theory*. Lontoo: Frances Pinter.
- Guldenmund, F. W.** (2000) The nature of safety culture: A review of theory and research. *Safety Science* 34 (1–3), 215–257. [https://doi.org/10.1016/S0925-7535\(00\)00014-X](https://doi.org/10.1016/S0925-7535(00)00014-X)
- Guldenmund, F. W.** (2018) Understanding safety culture through models and metaphors. Teoksessa J. Gilbert, B. Journé, H. Laroche & C. Bieder (toim.) *Safety cultures, safety models: Taking stock and moving forward*. Cham: Springer, 21–34. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-95129-4>
- Helavuori, H. & Karvinen, M.** (2019) *Valta, vastuu, vinoutumat: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus esittävässä taiteissa*. Helsinki: Teatterin tiedotuskeskus TINFO. https://www.tinfo.fi/documents/valtavastuu2019_raportti.pdf (luettu 25.1.2023)

- Hennekam, S. & Bennett, D.** (2017) Sexual harassment in the creative industries: Tolerance, culture and the need for change. *Gender, Work and Organization* 24 (4), 417–434. <https://doi.org/10.1111/gwao.12176>
- Hinkamp, D., Morton, J., Krasnow, D. H., Wilmerding, M. V., Dawson, W. J., Stewart, M. G. & Sims, H. S., Reed, J. P., Duvall, K. & McCann, M.** (2017) Occupational health and the performing arts: An introduction. *Journal of Occupational and Environmental Medicine* 59 (9), 843–858. <https://doi.org/10.1097/JOM.0000000000001052>
- Hirvi-Ijäs, M., Kautio, T., Kurlin, A., Rensujeff, K. & Sokka, S.** (2020) Taiteen ja kulttuurin barometri 2020: Taiteilijoiden työ ja toimeentulon muodot. Cuporen verkkojulkaisuja 57. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. <https://www.cupore.fi/fi/julkaisut/cuporen-julkaisut/taiteen-ja-kulttuurin-barometri-2019-taiteilijoiden-tyo-ja-toimeentulo> (luettu 25.1.2023)
- Hofstede, G.** (1991) *Cultures and organizations: Software of the mind*. Lontoo: McGraw-Hill.
- Hopkins, A.** (2018) The use and abuse of ‘culture’. Teoksessa J. Gilbert, B. Journé, H. Laroche & C. Bieder (toim.) *Safety cultures, safety models: Taking stock and moving forward*. Cham: Springer, 35–45. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-95129-4>
- Houni, P. & Ansio, H.** (toim.) (2013) *Taiteilijan työ: Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa*. Helsinki: Työterveyslaitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-261-354-7>
- Houni, P. & Ansio, H.** (2014) Taiteilijan ammatti tänään – tietoja, taitoja, diskursseja. *Yhteiskuntapolitiikka* 79 (4), 375–387. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2014120852200>
- Howard, J.** (2017) Nonstandard work arrangements and worker health and safety. *American Journal of Industrial Medicine* 60 (1), 1–10. <https://doi.org/10.1002/ajim.22669>
- IAEA** (1991) *Safety culture*. Safety Series 75-INSAG-4. Vienna: IAEA. https://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub882_web.pdf (luettu 25.3.2021)
- Irastorza, Z., Milczarek, M. & Cockburn, W.** (2016) Second European survey of enterprises on new and emerging risks (ESENER-2). European Agency for Safety and Health at Work (EU-OSHA). <https://osha.europa.eu/en/publications/second-european-survey-enterprises-new-and-emerging-risks-esener-2-overview-report-managing-safety-and-health-work/view> (luettu 15.2.2022)

- Kluge, A., Badura, B., Urbas, L. & Burkolter, D.** (2010) Violations-inducing framing effects of production goals: Conditions under which goal setting leads to neglecting safety-relevant rules. *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting* 54 (21), 1895–1899. <https://doi.org/10.1177/154193121005402114>
- Koskinen, H., Toppila, E. & Ruhala, A.** (2016) Muusikon kuulonsuojelu: kuulonsuojainten valinta. Helsinki: Työterveyslaitos. <https://oma.tsr.fi/api/projects/e4af2cbc-a765-4d8b-aca2-dc687c09a985/attachment/7441ae2b-3732-4457-8d31-748c47d45c9a> (luettu 30.1.2023)
- Laitinen, J., Jumpponen, M., Heikkinen, P., Lindholm, H., Lindholm, T., Sistonen, H. & Halonen, J.** (2015) Tehostesavujen haitalliset keuhko- ja verisuonivaikutukset ja niiden torjunta. Helsinki: Työterveyslaitos. <https://oma.tsr.fi/api/projects/4c700768-13c5-41fd-befb-a4c8c216f437/attachment/e6efb436-2f42-4ecb-a3ea-6e2d3f65e84c> (luettu 25.3.2021)
- Ledoux, É., Cloutier, E., Ouellet, F., Gagnon, I., Thuilier, C. & Ross, J.** (2009) Occupational risks in the performing arts: An exploratory study. Montréal: IRRST.
- Luria, G.** (2010) The social aspects of safety management: Trust and safety climate. *Accident Analysis and Prevention* 42 (4), 1288–1295. <https://doi.org/10.1016/j.aap.2010.02.006>
- Mattila, S. & Räisänen, V.** (2013) Työturvallisuus. Teoksessa P. Houni & H. Ansio (toim.) *Taiteilijan työ: Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa*. Helsinki: Työterveyslaitos, 198–206. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-261-354-7>
- Mearns, K. J. & Flin, R.** (1999) Assessing the state of organizational safety: Culture or climate? *Current Psychology* 18 (1), 5–17. <https://doi.org/10.1007/s12144-999-1013-3>
- Paanetoja, J.** (2018) Häirintä ja muu epäasiallinen kohtelu elokuva- ja teatterialalla: Selvitysraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 31/2018. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-586-0>
- Pavis, P.** (2003) *Analyzing performance: Theater, dance, and film*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

- Pekkala, L. & Roihankorpi, R.** (2018) An artistic community and a workplace: How Finnish independent theatres interact with money. *Nordic Theatre Studies* 30 (1), 115–143. <https://doi.org/10.7146/nts.v30i1.106926>
- Pärnänen, A. & Sutela, H.** (2014) *Itsensätyöllistäjät Suomessa 2013*. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/yits_201400_2014_12305_net.pdf (luettu 25.1.2023)
- Quinlan, M., Mayhew, C. & Bohle, P.** (2001) The global expansion of precarious employment, work disorganization, and consequences for occupational health: A review of recent research. *International Journal of Health Services* 31 (2), 335–414. <https://doi.org/10.2190/607H-TTV0-QCN6-YLT4>
- Ratilainen, H. (toim.)** (2018) *Value of safety (VALOSA): Final report*. Helsinki: Työterveyslaitos. <http://urn.fi/URN:978-952-261-795-8>
- Reiman, T., Pietikäinen, E. & Oedewald, P.** (2008) *Turvallisuuskulttuuri: Teoria ja arviointi*. VTT Publications 700. Espoo: VTT. <https://www.vttresearch.com/sites/default/files/pdf/publications/2008/P700.pdf> (luettu 25.1.2023)
- Rokeach, M.** (2000) *Understanding human values*. New York: Free Press.
- Schein, E.** (1997) A conceptual model for managed culture change. Teoksessa E. Schein (toim.) *Organisational culture and leadership*. 4th edition. San Francisco: Jossey-Bass, 299–313.
- Sulkunen, P.** (1997) Todellisuuden ymmärrettävyys ja diskurssianalyysin rajat. Teoksessa P. Sulkunen & J. Törrönen (toim.) *Semioottisen sosiologian näkökulmia: Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Helsinki: Gaudeamus, 13–52.
- Sulkunen, P. & Törrönen, J. (toim.)** (1997a) *Semioottisen sosiologian näkökulmia: Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Helsinki: Gaudeamus.
- Sulkunen, P. & Törrönen, J.** (1997b) Arvot ja modaalisuus sosiaalisen todellisuuden rakentamisessa. Teoksessa P. Sulkunen & J. Törrönen (toim.) *Semioottisen sosiologian näkökulmia: Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Helsinki: Gaudeamus, 72–95.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Kulttuuri [verkkójulkaisu]**. ISSN=2341-7315. Taulukot: 11.4 Työllinen työvoima kulttuurin toimialoilla 2008–2018 ja 11.7 Työvoimatoimistoissa rekisteröidyt taidealan työttömät työnhakijat vuosineljänneksittäin 2019–2021. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/til/klt/index.html> (luettu 31.1.2023)

- Sutela, H. & Pärnänen, A.** (2018) Yrittäjät Suomessa 2017. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluettelo/tytyym_201700_2018_21465_net_p2.pdf (luettu 25.1.2023)
- Tappura, S.** (2017) The management of occupational health and safety: Managers' perceptions of the challenges, necessary support and organisational measures to support managers. Tampere University of Technology. Publication 1518. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-15-4056-1>
- Teperi, A.-M., Lappalainen, J., Puro, V. & Perttula, P.** (2019) Assessing artefacts of maritime safety culture – current state and prerequisites for improvement. *WMU Journal of Maritime Affairs* 18, 79–102. <https://doi.org/10.1007/s13437-018-0160-5>
- Teperi, A.-M., Lindfors, E., Kurki, A.-L., Somerkoski, B., Ratilainen, H., Tiikkaja, M., Uusitalo, H., Lantto, E. & Pajala, R.** (2018) Turvallisuuden edistäminen opetuslalla. Edusafe-hankkeen loppuraportti. Tampere: Työterveyslaitos.
- Teatterin tiedotuskeskus** (2020) Esittävän taiteen tilastot: Teatterin, tanssin ja sirkuksen vuosi 2019. Helsinki: Teatterin tiedotuskeskus TINFO. https://www.tinfo.fi/documents/esittavan-taiteen-tilastot_2019_web_.pdf (luettu 25.1.2023)
- Tilastokeskus** (2008) Toimialaluokitus TOL 2008. Helsinki: Tilastokeskus. <http://www.doria.fi/handle/10024/103614> (luettu 30.1.2023)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A.** (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Virtanen, M., Kivimäki, M., Joensuu, M., Virtanen, P., Elovainio, M. & Vahtera, J.** (2005) Temporary employment and health: A review. *International Journal of Epidemiology* 34 (3), 610–622. <https://doi.org/10.1093/ije/dyi024>
- Visuri, S., Ansio, H., Puro, V., Kannisto, H., Heiniö, M., Lantto, E., Hirvonen, M., Perttula, P. & Teperi, A.-M.** (2020) Floor is Yours! Turvallisuusjohtamisen ja -kulttuurin kehittäminen esittävässä taiteissa. Helsinki: Työterveyslaitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:9789522619556>
- Zwetsloot, G. I. J. M., van Scheppingen, A. R., Bos, E. H., Dijkman, A. & Starren, A.** (2013) The core values that support health, safety, and well-being at work. *Safety and Health at Work* 4 (4), 187–196. <https://doi.org/10.1016/j.shaw.2013.10.001>

Heli Ansio, Susanna Visuri, Henriikka Kannisto, Vuokko Puro & Pia Houni
Safety culture and compromising safety in the performing arts

The article examines safety culture with qualitative data on the performing arts in Finland. We focus on why those who work in the performing arts feel that they must compromise their occupational safety and well-being. We investigate safety culture in the field by examining linguistic and narrative characteristics of examples related to compromising safety. Our data consist of responses to an open-ended question included in a larger questionnaire that asked the respondents to give an example of compromising safety because of artistic reasons. Qualitative content analysis and semiotic text analysis of the open-ended responses show that compromising safety for artistic reasons is on the one hand depicted as unique or rare, but on the other hand as common, even inevitable in the field. The power relations of the industry are shown in compromising safety as, for example, hierarchies between professions. The results reveal that safety is compromised not only for artistic reasons; artistic, production, and economic reasons intertwine in compromising safety.

Keywords: occupational safety, performing arts, safety culture